

HUMBERTO AK'ABAL

Denevérek tánca

VERSEK

BUDAPEST

**Készült a
Magyar-Kubai Baráti Társaság
támogatásával**

**Fordította
SIMOR ANDRÁS**

A kötetet maja kódexrajzok illusztrálják

**Tördelés
DOMJÁN ISTVÁN**

© Simor András, 2010

Az ablakoskán
benézett a nap,
mint egy tűzcsepp.

Az ablakoskán a csillagok
félszemmel leselkedtek.

Az ablakoskán
fütyü búj be.

Az ablakoskán
lehelet szállt ki.

Az ablakoska
egy kicsiny lyuk volt
házunk falán.

(Az ablakoska)

Humberto Ak'abal verseit maja-kiese nyelven írja, és saját maga fordítja őket spanyolra. „Maja-kiese énekes vagyok – kezdi legutóbbi könyve előszavát – egy történelemmel és nyelvvel rendelkező néphez tartozom.” Szülőhelyét, ahol jelenleg is él, tartja költészete elsődleges forrásának, indián nagyszüleinek és szüleinek életét, hagyományait: „Népemet akarom könyvem szereplőjévé tenni.”

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

Egy maja-kiese költő

Humberto Ak'abal 1952-ben született Guatemalában, Totonicapán körzet Momostenango nevű, kiese indiánok lakta községében. Két éves, amikor az Egyesült Államok

szervezte puccs megdönti Jakobo Arbenz elnök haladó kormányát, és kezdetét veszi, az amerikai kormány közvetlen támogatásával, a guatemalai hadsereg majd négy évtizedes rémuralma a felperzselt föld taktikájával, paramilitáris szervezetekkel, az indián lakosság népiirtásával, több mint 450 maja falu felégetésével, egy millió ember lakóhelyéről való elűzésével. Rigoberta Menchú 1992-ben Nobel-békedíjat kapott, mert felhívta a nemzetközi közvélemény figyelmét a Guatemalában folyó népiirtásra. „Félelem / lépkedett a levegőben. // ...mikor a háború / földünkre érkezett.” (*Hallgatag szél*), „és szél viszi szerte a visszhangot: /Ajkamisanel! Ajkamisanel! Ajkamisanel! Gyilkosok, gyilkosok, gyilkosok!” (*Virágarcú fájdalom*)

Humberto Ak'abal családja jellegzetes momostenangói kiese indián család, megélhetőségüket a fővárosba vitt, juhgyapjából készült szövetek eladása biztosította. Az iskolát tizenkét éves korában elhagyó fiú vitte édesanyjával a gyapjúkötegeket a rozoga autóbuszhoz, dolgozott a fővárosban szolgaként, pénzt kuporgatva élete első könyvének, a *Dorian Gray arcképének* megvásárlására, hordárként, utcaseprőként, elvállalva mindent, ami adódott.

*Kitanultam az élet ízét,
mint bármelyik szegény indián.*

*A többi íz
fölösleges nekem.*

(Az íz)

Első verseskönyve 1990-ben jelent meg, azóta tizenhét verseskönyvet, két elbeszéléskötetet adott ki, számos nemzeti és nemzetközi díjat kapott, munkái angolul, franciául, héberül, hollandul, németül, olaszul, portugálul is megjelentek.

Humberto Ak'abal verseit maja-kiese nyelven írja, és saját maga fordítja őket spanyolra. „Maja-kiese énekes vagyok – kezdi legutóbbi könyve előszavát – egy történelemmel és nyelvvel rendelkező néphez tartozom.” Szülőhelyét, ahol jelenleg is él, tartja költészete elsődleges forrásának, indián nagyszüleinek és szüleinek életét, hagyományait: „Népemet akarom könyvem szereplőjévé tenni.”

Kétnyelvű költőként tartják számon, hiszen maja-kicseül és spanyolul beszél, olvas, ír. „Nem a spanyol nyelvet szívtam magamba, / mikor világra jöttem.”, és a spanyol nyelvet idegen nyelvnek nevezi, amelyet úgy használ, „mint ki új kulcsot forgat, / másik ajtót nyit ki, másik világba lép be.” (*A vér öreg éneke*)

Idézzünk néhány verset, amelyek a költészete forrásául szolgáló maja-kiese nyelvről szólnak:

*Venus, maja-kiese nyelven:
yekoq'ij
(aki fölkelte a napot).*

(Venus)

*Amikor valaki útra kel,
kiese nyelven azt mondják:
Kin tij wa nube
(megeszem az utamat)*

Vagy: kin chap utza'm ri be

(megragadom az út orrát)

(Az utazás)

*Falum piacára
kora reggel
megérkeznek a szavak.
Vidám hely,
megízlelheted ott,
milyen ízes nyelv a maja-kiese.*

(Ízes nyelv)

Tegyünk hozzá az idézetekhez még egy verset, *A tűz énekét*. Ezt a költeményt Ak'abal maja-kiese hangutánzó szavak verssé komponálásával alkotta. „A hangutánzó szavaknak központi szerepe van ebben a költészetben, lehetővé teszi Ak'abal számára, hogy hallja és értse a lényeket és a dolgokat” – írja Francisco José Cruz, a költő spanyol kiadója és méltatója. *A tűz éneke* a spanyol kiadásban is csak maja-kiese hangutánzó szavakkal szerepel, egyetlen nyelvre sem fordítható le, noha a inagyai *ropog* ige mintha a maja-kiese hangutánzó szó rokona volna

Waq' waq' waq' waq'...
Waq'aq' waq'aq' waq'aq' waq'aq'...
Q'aq q'aq q'aq q'aq...

Rop rop rop rop...
Ropop pop pop pop pop pop pop pop...
Ropop ropop ropop ropop...

Tussssssssssss...
Tussssssssssss...

Waq' waq 'waq' waq'...
Waq'aq' waq'aq' waq'aq' waq'aq'...
aq q aq q aq q aq...

Rop rop rop rop...
Ropop pop pop pop pop pop pop pop...
Ropop ropop ropop ropop...

K'ilix k'ilix k'ilix k'ilix...
K'ilin k'ilin k'ilin k'ilin...

Waq' waq' waq' waq'
Pop pop pop pop...

Waq'aq' waq'aq' waq'aq' waq'aq'...
Ropop ropop ropop ropop...

Q'aq' q'aq' q'aq' q'aq'
Pop pop pop pop
Tussssssssssss...

(Ubixonik ri q'aq')

Költészetének közvetlen ihletője Momostenango. Házuk, amelynek nem voltak ajtói, és keresztrúd sem kellett, mert „csak a hideg és mi léptünk be oda” (*Ajtók nélkül*), illetve a nap, a nádtetőn át vagy a tetőcserepek közé férkőzve, miközben elsápadt a szegénységtől, ami fényénél még szembetünőbbé vált. „Amikor megszülettem, / két könnycseppet tettek / szemembe, / hogy láthassam, / népem fájdalma mekkora.” (*Két könnycsepp*) Édesanyja, aki várandósként vályogdarabkákat tépett ki a házfalból, és azokat ette, „agyagtejet szoptam, / bőröm / ezért földszínű.” (*Amikor várandós...*) Nagyanyja, aki a guacalfa termését vízzel megtöltve tette ki éjszakára házuk mögé, hogy elijessze a kísérteteket, és aki ezekkel a szavakkal halt meg: „Egy pohár vizet kérek, / mert hosszú lesz az út...” (*Alma napján*). Wilex nagybácsi, akiről holta után nem lehetett a poncsót levenni, mert „már bőrének tartozéka volt” (*Wilex nagybácsi*), és akit bizonyára olyan szegényes ládikóban temettek el, hogy a gyászszertartásra összesereglettek azt sustorogták: „*milyen kis szaros ládában / ment el ez az úr.*” (*A halott ládája*). A nagyapa kolibri, aki azért ment be a házba, „... hogy elbúcsúztassa / az útra készülődőt”. (*A nagyapa kolibri*) A falu lányai, akik „pirkadatkor lágyak, / fonnyadtak alkonyaikor...” mert „a szegénység és a rossz sor / elégetik az ifjúságot / egyetlen napnyugta alatt”. (*Lágyak és fonnyadtak*)

Idézzük újra legutóbbi könyvének előszavát: „Verseimben emlékeim seregét akarom megjeleníteni, egyik darabkát a másik után, barázdáikat szerelemmel és szerelem nélkül, örömmel és bánatokkal. Bárcsak költészetem maga lenne a nép, olyan hely, ahol a lehetséges olvasó kedvére sétál és nézelődik...”

Különleges szerepük van ebben a világban a kísérteteknek, legyenek emberformájúak, állatformájúak, vagy egyszerűen formátlan fuvallatok, avagy a legfélelmetesebbek, az árnyékformájúak, fehérek, szürkék, feketék, nézzenek az emberekre nappal vagy éjjel, vagy bármelyik pillanatban. A tyúkólat és a kutyát rémisztő ismeretlen szörnyek, a szurokfekete udvaron füttyszóval megjelenők, és olyanok, akik miatt egy rémült gyerek bepisil, és azt hiszi, hogy a szörnyalak pisilte le őt, hiszen a rettenetét oldó humor mindig jelen van Ak'abal költészetében.

A maja-kiese énekest bensőséges kapcsolat köti a tájhoz, a magányos ciprushoz, egy sárral bevont kőhöz, a madarakhoz, kiváltképp az égre hatalmas rózsát rajzolva vonuló sólymokhoz, a kövekhez, amelyek „nem némák, / csupán a csöndet őrzik”. (*Kövek*) Az öreg fák hangjában a nagyapák hangjára ismer, „álmuk a gyökerekben él”. (*Öreg fák*) Szerelmét éjjel pókháló ruhában látja, „tudta a pók, / testednek másra szüksége nincs”. (Pókháló) Amikor a szerelem elfogy, „mint vércsepp, hull alá a hold”. (*Elfogy a szerelem*) A szerelmes nem érkezhets későn, mert a nap és a hold pontosak. A szerelem a csillagok órája, nem tegnap és nem holnap, „egyszerűen ma”. (*Csillagok órája*)

Szóljunk végül a kötetzáró két nagy kompozícióról. A *levél* megrendítő történet az erőszakkal besorozott indiánfiú írástudatlan édesanyjáról. Az úgynevezett „kötelező katonai szolgálat” Guatemalában valójában bűnös embervadászat volt, amitől Ak'abalt veleszületett sántasága mentette meg. A *sírok sárga virága* hatalmas siratóének, a guatemalai indiánsors jajszava. A világ 1980-ban figyelt fel a kiese indiánokra, amikor egy csoportjuk behatolt a spanyol nagykövetségre tiltakozásul a hadsereg vidékükön folytatott tömeggyilkosságai ellen. A guatemalai kormány támadást indított az épület ellen. A ház kigyulladt, majdnem mindenki meghalt, aki bent volt. A spanyol nagykövet szerint, aki túlélte a támadást, a guatemalai rendőrök szisztematikusan megöltek minden bent levőt, majd felgyújtották a házat, tetteiket leplezendő. A spanyol kormány megszakította a diplomáciai kapcsolatot Guatemalával.

*Kinyíltak a gonoszság kapui,
a halál küldöncei
járnak nappal és éjjel
vérengzésre adva parancsot...*

(A sírok sárga virága)

Humberto Ak'abal imát a költészethez ír: „Mi lenne a nyomorultakból, / ha nem léteznél, drága Költészet?” Szerető, társnő, koldusnő, csavargó lány, csoda a költészet: „...együtt eszünk, ha van mint, / felszedjük a maradékot, / és boldogak vagyunk”.
(*Ima*)

Keveset kér tőle, egy pohárka bort, csak egyet, legalább olykor-olykor.

Simor András

Elszenesedett lábosok

A vér öreg éneke

Nem a spanyol nyelvet szívtam magamba,
mikor világra jöttem.

Az én nyelvem fák között született,
föld ízű,
nagyapáim nyelve a házam.

Mikor ezt az idegen nyelvet használom,
úgy teszek, mint ki új kulcsot forgat,
másik ajtót nyit ki, másik világba lép be,
ahol a szavak hangja más,
és másképp érzik ők, milyen a föld.

Ez a nyelv fájó emlék,
ám félelem és szégyen nélkül beszélem,
megvásároltam
őseim vére árán.

Ezen az új nyelven
elmondom, milyenek énekem virágai,
más szomorúságok íze milyen,
milyen a színe másféle örömöknek.

Újabb kulcs ez a nyelv,
mikor vérem öreg énekét énekelem.

Amikor várandós...

„Amikor várandós voltam
téged várva,
nagy kedvem támadt,
hogy földet egyek,
vályog darabkákat
téptem ki,
azokat ettem.”

Anyám vallomása
széthasította szívemet.

Agyagtejet szoptam,
a bőröm
ezért földszínű.

Késlekedő szavak

„Már ötéves voltál,
és a szavak nem jöttek elő a szádból,
szívem majd meghasadt,
mikor néztem, hogyan erőlködsz,
kimondanád, amit akarsz,
de legtöbbször bent maradt a szó,
nevettél, magad vigasztalva.
Én szenvedtem.

Mentem megkérdezni az öregasszonyokat
láttak-e már hasonló esetet,
és ha igen, tudnak-e rá gyógyírt.

– Keress egy fadarabot – mondták –
üregeset,
tedd a szájacsájához,
és enni azon adj neki... –

Így tettem,

lassan-lassan kiegyenesedtek szavaid,
és hangod tisztán tört fel.”

A nap, mikor megvénültem

Megvénültem életem derekán,
mikor apám meghalt, azon a napon:
pedig fiatal voltam akkor,
vigasztalanul fiatal...

Szemével hívott anyám,
magányunk pirkadt fel aznap,
üres kezét mutatta nekem.

Kenyér nélküli asztalunk csöndjénél
nagyobb csönd
költözött otthonunkba.

Terhével a jövő
figyelmeztetés nélkül érkezett,
napjaim ráncosak lettek,
többé nem volt időm fiatalnak maradni.

Ajtók nélkül

Házunknak nem voltak ajtói,
mivel semmink se volt,
keresztrúd se kellett,
csak a hideg és mi léptünk be oda.

És nem voltak szemetesek

Folt hátán folt,
ruhán, cipőkön,
bútorokon, lábasokon,
még a szív sebein is...

Nincs kidobni való,
megjavítható minden,
minden megmarad, öröklődik.

Akkoriban
tovább tartott az élet,
embereké és dolgoké,
és nem voltak szemetesek.

Megfeszített krisztusok

Mama a folyóban mosta a ruhákat,
száradni
zsinegre raktuk őket
kihúзва egyik fától a másikig.

A szakadt ingek
megfeszített krisztusokként
sütkéreztek a napon.

Tébolyult méh

A méh
kört kör után írt le a földön.

– Ez a méh megőrült – mondtam nevetve.

– Nem – mondta nagymama –
a méh azt üzeni,
az év végi hidegek közelednek.

Mi az út...

Nagyapa vágni kezdte a füvet,

így vagy úgy tartsd a nádvágókést, monda,
megfogta a kapát,
lazítani kezdte a földet,
így kell használni a kapát...
És mögötte én.

Amikor véget ért a nap,
odaadta a kapát és a nádvágókést,
látod, ez az út,
dolog, mindig csak dolog, innentől
odáig, hol lépteid véget érnek,
vagy véget ér előtted az út.

Tik-tak-tik-tak-tik-tak

Hallgattam a kopogást:
tik-tak-tik-tak-tik-tak...
hallgattam párnám alatt,

ágyam lábánál
vagy éjjeliszekrényemen,
lefekvéskor
vagy éjfélkor.
Nem tudtam nyugodtan aludni,
mikor eljött az éj,
torkon ragadott a félelem.
Mintha valaki
lassan közeledne,
hogy pihenésem megszakítsa
homályos hangú harangocskájával,
és amikor fényt gyújtottam:
eltűnt...
„Ez a halál, utolsó perceit
számolja annak, aki elmegy...”
Ezt mondta a fehér hajú jósnő,
pedig én mit se kérdeztem tőle...
Másnap éjjel félelemtől remegve
vártam a szörnyet, de nem jött,
nyugodtan, mélyen aludtam;
hajnalban apa meghalt.

A vén Anacleto

– Hogy van, Anacleto úr?
– Naponta nehezebben kelek,
recsegnek eresztékeim,
mikor ébredek, kérdezem magam,
még ideát vagyok
vagy odaát...
Az én koromban egyre megy
itt ébredni vagy ott.

Álma napján

Szőnyegén hevert végignyúlva
sápadt arccal,
kihagyó lélegzettel,
a nagymama minden minutomban
megrémített minket
egy-egy hörgő sóhajjal.

Hirtelen felült,
és fénylő arccal így szólt:
„már jönnek értem, itt vannak”,
és az éj sötét üregébe mutatott,

ami ott állt
tanyánk bejáratánál.

„Egy pohár vizet kérek,
mert hosszú lesz az út...”
Kezét összekulcsolta mellén,
és elaludt örökre.

A nagyapa kolibri

Ha egy kolibri
bejön a ház belsejébe,
nem teszi csak úgy.

A kolibrik okosak,
útjukat el sohasem tévesztik,
ennivalót keresni se jönnek.

A kolibri, aki bejön a házba,
nagyapa kolibri,
és csak azért jön, hogy elbúcsúztassa
az útra készülődőt.

Álmodozó

– Ön ugyebár Álmodozó úr?
– Igen, úrnőm, én vagyok.
– Nem értem, hogy ön
ki olyan intelligens,
versírásra vesztegeti az idejét.
Lássa be, mennyi mindent összeírt,
s a világ egyre rosszabb...
– És ön azt hiszi,
ha nem írnánk verseket,
jobb lenne a világ?

A csönd kúria

Ezen az oldalon állt a kísértet,
és mi a másikon.

A csönd húrja
olyan feszes volt,

egy pillanat se kell,
máris felkiált.

Éjszaka volt,
a gyertya csonkig égett.

Nem tudom, honnan vettük az erőt,
hogyan ne kiáltsunk,
és a kísértet megadta magát:

megereszkedett a húr,
a kísértet eltűnt!

A szörnyalak

Egyszer láttam egy szörnyalak árnyát
megnyúlva egy frissen meszelt falon.

A hold elrejtőzött mögöttem,
remegtem a félelemtől.

Lábamra meleg víz sugara folydogált...

azt hittem: a szörnyalak lepisilt.

A kopogás

Ha éjjel valaki kopogtatott az ajtón,
mama figyelmesen hallgatta:

– Ez a kopogás nem embertől való.
– Honnan tudja? – kérdeztük.
– Amikor ember kopog,
a kopogás visszhangja meleg,
ha nem ember kopog, a kopogás hideg,
és visszhangja sincs.

– És ez a kopogás kié lehet?
– Valakié, aki éppen meghal,
és csak azért jött, hogy elbúcsúzzék.

Az árnyék

Táncolt,
ahogyan táncolni soha senki se látta,
és szeme csak őrá nézett.

– Kivel táncol? –
kérdelte valaki.

– Egy árnyékkal –
felelte a szél.

Megbízatus

Költőre álmot ne bízz.

Jeges szél

Az éj sötét volt,
a csönd hideg,
hangunk erőtlen.

Senki se nyitotta ki a szemét,
nehogy a sötétben meglássuk őt.

A különös állat hirtelen a földre zuhant,
szárnya jeges szelet szórt szét,
és lassan, mint egy beteg,
kiment a kapun az éjbe.

A földudvaron
ott maradt karmainak nyoma
és a kérdés a levegőben:
milyen állat lehetett?

A halott ládája

Ebben a faluban, mikor valaki meghal,
egymás után érkeznek
családtagok, barátok, ismerősök.

Köztük akad,
ki nem a gyászolók miatt jön,
se a halott miatt,
csupán az elhunyt ládját akarja látni.

És ha egy túl egyszerű ládát látnak,
halkan susstorognak:
*„milyen kis szaros ládában
megy el ez az úr”.*

Árnyékok

Árnyéka egy háznak,
egy fának,
egy falnak
vagy egy sziklának
a mi nyelvünkön; *mu'j*.

Árnyéka a férfinek
nonoch',
ő a párja,
magával hozza, mikor születik,
és mikor meghal, ő viszi el.

Orrom

Orromhoz tapadt
a vén házak
vályogfalának szaga,
a faluból, ahol születtem.

Kabal ixlab

A tető nádhálóból van,
lefelé nyíló tölcsérforma,
indanyalábok takarják,
és bőrdarab fedi.

Évente fésülködik a tető
száraz gyökerekkel,
a vén nádakat kihajítja,
és új nádakba öltözik.

Ezekre a tanyákra
mint nagyapákra ügyelünk,
nevet is adunk nekik,
úgy hívják őket: *kabal ixlab*.

Tyúkól

Aznap alkonyaikor a tyúkok
nem akartak bemenni a tyúkólba,
keresgélni kezdték
a bozótos sötét zugait,
hogyan elrejtőzzenek ott.
– A tyúkok félnek – mondta mama.

Azon az éjszakán
ajaw, ajaw, ajaw!
Ugatott a kutya,
és nyüszített a fájdalomtól.

Mi történt, ki járt ott?
Fél lábára sántított a kutya.

Hajnalban a nap kutakodni kezdett
a tyúkól körül,
és ismeretlen lábnyomokat talált....

A vízzel teli guacal

Nagymama minden éjjel
kint hagyott az ajtó mögött
egy vízzel teli guacalt.

- Mire való?
- Hogy ne jöjjenek be a kísértetek,
ők félnek a víztől,
és ha a guacalt meglátják, azt hiszik, egy folyó van itt,
megrémülnek és eliramodnak.

*Jegyzet: A guacalfa termését Közép-Amerikában
kettévágva öblös edényként használják.*

És ön, hisz nekem?

Az emberek úgy néztek rá,
mint egy eszelős nőre.

- És ön, hisz nekem?
Kérdezte tőlem, szemével
másik égboltra nézve.
- Igen, hiszek. Persze, hogy hiszek.

Hogy is ne hittem volna,
hisz én is egy hegyet vittem vállamon!

S ő folytatta útját, fejét lehajtva,
meggörnyedve bánata súlyától...

Solot

Fésülködtem egy fésűvel,
fésűin a *solot*bokor
gyökereiből készült,
tükröm egy sárszínű pocsolya volt.

És az út?

Messze maradt mögöttünk a hajnal,
és szemközt eltűnt már a szürkület,
az éjszaka csillag nélküli hegy volt.

Alighogy elértük a másik oldalt,
mikor hátunk mögött
félelemtől vonyított a szél,
és odalett az út.

A hajnal hírnökei

Ha a kakasok nem énekelnének,
nem hajnalodna soha.

A kakasok előbb születtek, mint a nap.

Öreg madár

Mikor az ég felébredt,
a madarak már együtt énekeltek a hajnallal.

Hirtelen ásított a köd, öreg madár,
felszállt bolondosán, szétszórta tollait,
a falut tolifelhő borította be,
és mintha hirtelen visszatért volna az éj,
a nap helyett fölénk szállt a telihold.

A hidegek

Van vidám hideg,
mikor az égen nincs felhő,
és van szomorú hideg,
mikor az ég szürkén hajnalodik.

Fekete madárkák

A levelek nélküli cseresznyéskert
arra ébredt, hogy fekete madárkákkal van teli,
a fa elégedetten nézte tollruháját,
s a vidám madárkák levelekké lettek.

Venus

Venus, maja-kiese nyelven:
yekoq'ij
(aki fölkelte a napot).

A füttyszó

Tisztán hangzott a fütty,
mintha az ajtó mögül szólt volna.

Mécset gyújtottam,
és kimentem megnézni, ki az.

Az udvar szurokfekete volt,
félelem fújt a lángra,
kialudt a fény.

Ismét hallottam a füttyszót,
ezúttal a fülem mögül,
kinyitottam a szájam, de kiáltani már nem tudtam.

Milyen egy kísértet?

Vannak kísértetek
emberformájúak,
állatformájúak,
másoknak nincs formájuk,
és megint mások csak fuvallatok...

De a legfélelmesebbek

az árnyékformájúak.

Fehérek,
szürkék,
feketék,
egyik nappal néz ránk,
másik éjjel,
és megint másik
bármelyik pillanatban.

A korbács

Nagypapa, eszelős rohamában,
hurkot kötött nyakára,
hogy felakassza magát.

Dél volt,
a család a konyhában ebédelt,
mikor meghallottuk hörgéseit,
futottunk, elvágtuk a kötelet.

Nagymama korbáccsal jött,
fiaival levetkőztette nagypapát,
és vagy fél tucat korbácsütést mért ki rá,
hogy életre keltse.

Wilax nagybácsi

Emlékszem szürke poncsójára,
olyan öreg volt, hogy szálai kirojtosodtak
nem tudom, ki volt butább, a poncsó
vagy Wilax nagybácsi.

Egy bizonyos,
már bőrének tartozéka volt,
mert amikor meghalt,
nem lehetett róla levenni.

Az ablakocska

Az ablakocskán
benézett a nap,
mint egy tűzcsepp.

Az ablakoskán a csillagok
félszemmel leselkedtek.

Az ablakoskán
fütyt bújta be.

Az ablakoskán
lehelet szállt ki.

Az ablakoska
egy kicsiny lyuk volt
házunk falán.

A madárijesztő

A madárijesztő
engem jobban rémített,
mint a madarakat.

Nem tudom, ki mondta,
ha állítunk egyet
földünk közepére,
elijesztené a fenyvescinegéket.

Ellenkezőleg,
kinyújtott karjára
odaszálltak pihenni, énekelni.

A madárijesztő
szakadt ruhájával,
törött kalapjával
csupán egy másik szomszéd volt nekik.

Születés

A jövő emlékével születünk.

Cimpáim

Olyan hideg volt,
hogy cimpáim
fülembé akartak bújni.

Elszenesedett lábosok

Az elszenesedett,
repedt lábosok
törött szájukkal
vagy fületlenül,

a ház mögé raktuk ki őket,
hogy a kísérteteket elijesszük.

Eszelős szél

Mintha hátára ülne
egy hatalmas bikának,
bődül a szakadékok szélén,
remegnek a fák,
nyikorognak az ajtók...

Mintha egy szörny üldözné,
keresi kétségbeesve,
hová tud elrejtőzni.

A szél eszelős futása
megrémítette az éjt is,
még ő is elrejtőzött
a sötétség mögé.

És ahogy neked mondtam...

És ahogy neked mondtam, tegnapról mára
mindent felfordított az idő.

Azelőtt a vasárnap nagy nap volt,
kimentünk mind a piacra,
egyik eladni, másik vásárolni,
volt aki száját tátani,
még a betegek is
ott voltak járni egyet.

A templom kapujában
a vak Len alamizsnát kéregetett,
a terecskén a bolond Nicanor
beszélt és nevetgélt magában,

a piacon a néma Lu'
jelekkel társalkodód,
a parkban a törpe Chepe
verte dobját,
és a sarkon egy nagy kövér asszony
töpörtyűs lepényt árult.

Hirtelen szélörvény támadt,
felkapta őket,
és elnyelte mind.

Október

Amikor kicsi voltam,
Október messze ácsorgott,
olyan messze,
már azt hittem, sohasem jön el.

Ma
Október egyre közelebb van,
mintha az egyik
azonnal a másik nyomába lépne.

És én futok,
hogy Október ne érjen el,
éjszaka szomorú leszek,
félek...

Rettegek arra ébredni egyedül,
hogy Október már mindörökre elment...

Az utazás

Amikor valaki útra kel,
kiese nyelven azt mondják:

Kin tij wa mibe
(megeszem az utamat)

Vagy: *kin chap utza'm rí be*
(megragadom az út orrát)

Szakadt szó

Szakadt a szó,
kimondani már semmit se tud.

Ha megfoltoznám, vérezni kezdene.
A seb nyoma a sebhely.

A szakadt szó
ennyi: egy szakadt szó.

Van Gogh

Aznap, mikor nem jöttél meg,
úgy éreztem magam, mint a magányos pad,
melyet Van Gogh festett
két fatörzs között,
szemben egy víz nélküli forrással.

Mezítláb

Mikor mezítláb futottál
a földúton,
sarkad visszhangja,
mint dobszó hívott
futni utánad.

Kerek ablak

Kerek ablakába
telepedett a hold,
meztelen feneke
fehérségét lehetett csak látni.

Hulljanak

Hulljanak könnyeid
erre a keserű versre,
égjenek el a sorok.

A szavak nőnek

Talán észre se vetted,
talán meg se gondoltad, mit okoztál,
de a hazugság,
mi kicsúszott a szádon,
nagyra nőtt...

Most szánod-bánod,
jóvátenni szeretnéd.

A hazugság növekedett,
szájacszádban többé már nem fér el,
látod, a szavak nőnek.

Óhozzá

Szívem mélyében
őrzöm a neved.

Ha kimondanám,
meztelenné tennélek,
és nem akarom, hogy valaki
meztelenül lásson...

A tökmag

A tökmag nagyon szerelmes volt,
egy napon utána eredt
egy hosszúra nyúlt lánynak,
valaki odaszólt neki:
„Tökmag, ez a nő neked túl nagy...”

Mire rávágta:
„Nekem a közepe kell,
a két vége nem izgat...”

Elfogy a szerelem

Nedves a föld,
kemény az ég,

az éj a földdel egyesül,
és mint vércsepp, hull alá a hold.

Pókháló

Éjjel álmomban
pókháló ruhában láttalak.

Szemem, lélegzetem elhagyott.

Tudta a pók,
testednek másra szüksége nincs.

Egyedül és messze

Most, egyedül és messze,
üvöltve hívnálak,
éhezem rád,
mint vadállat, ki bődül
csöndet és hegyet szaggatva szét.

Lágyak és fonnyadtak

Falum lányai
pirkadatkor lágyak,
fonnyadtak alkonyatkor...

A szegénység és a rossz sor
elégetik az ifjúságot
egyetlen napnyugta alatt.

Álom

Mindig, ha rólad álmodom,
riadtan ébredek, kereslek,
meg akarok bizonyosodni arról,
hogy nem vagy álom.

Rosszul eloltott

Rosszul eloltott tűz vagyok,
vadul fú a szél, emlékedé,
felkavarja a zsarátnokot,
lobban a láng,
és újra
tűzvész vihara támad.

A csönd

Hallgatni fogok,
hogy hallgassalak...

De
ne azért beszélj,
hogy elhallgattas.

Szemrehányás nélkül

Megtagadtad tőlem a szemed,
tekintetedet máshova küldted,
szemrehányás nélkül,
de megértettem, én tehetek arról,
hogy álmaid széttörtek.

Hátrafelé megyek

Időről időre
hátrafelé megyek,
így emlékezem.

Ha csak előre mennék,
elmondhatnám,
a felejtés milyen.

Ez minden

Tetőül
árnyékom kínálok.

Ez minden.

Házam nincsen.

Éreztem remegését

Wilax barátom
szerelmes volt Cipresinába.
és megkért, kísérem el,
mikor hozzá indul.

Amikor jönni látta,
megfogta kezemet,
s miközben szerelmet vallott neki,
éreztem remegését.

Ki vár kire?

Múlik nap nap után,
hiába, hallgat a csönd.

Olyan sokáig vártam,
már nem tudom,
te vagy, akinek vissza kell térnie,
vagy én vagyok, kinek mennie kell.

Ki vár kire?

Ízes nyelv

Falum piacára
kora reggel
megérkeznek a szavak.
Vidám hely,
megízlelheted ott,
milyen ízes nyelv a maja-kiese.

Ismerős árnyék

Találkoztam egy ismerős árnyékkal,
bevallom, megrémített kissé.

A hold, ki nemrég fürdött,
lassan tudtomra adta,
árnyékom járt-kelt keresgélve engem.

Ködszín

A haj ködszínűvé válik,
és a bőr egyre inkább
hasonlít a fák kérgéhez...

Gyengül a tekintet,
és mélyül a szó.

A múltó idő
ködszínű,
szomorú, mint a száraz levelek.

Csak a szív – szerelem guacalfája
kortalan,
születéstől halálig
ugyanaz.

A sáros kő

Messziről éreztem,
hogy az a kő engem hív,
a föld sara bevonta,
fölvettem, az út szélére tettem:
– Visszajövet elviszlek.

Esni kezdett,
felhőszakadás volt.

Hazaindultam az eső után,
messziről láttam: a pázsiton
holdszerű fény csillog,
szívem nagyot dobbant,
a sáros kőből jött az a fény.

Kigyújtotta egy villám,
csillogóra mosta az eső.

La Pazban

Beszélgessünk egy korsó sörrel,
mondta nekem Brúnó,
ennek a fának árnyéka alatt,
míg nézzük, hogyan jár-kelel az utca

Előérzet

Sejtem, hogy történni fog valami,
szívem összeszorul,
erősen ver,
mintha kiugrani készülne mellemből,
vagy elrejtőzne szívesen,
nem tudom, de
sejtem, hogy történni fog valami...

Keserű állhatatosság

Belefáradok, ha néznek rám,
belefáradok, ha tudják, hogy élek.

Az út emelkedni kezd,
vagy lejtőn lefelé tart.

Szédülök, undorom van,
nyelvemen fekete íz,
okádni támad kedvem.

Hirtelen
tébolyult erő írni kényszerít,
fejem forog
a papír ellenében,
minden összekeveredik,
fordítva hullnak le a szavak...

Talán a ceruza
őrültségeket leírni nem hajlandó.

Vulkánkitörés

Szemközt az őseim
faragta kövekkel
rettegek...

Nem akármilyen rettegés ez,
ilyen rettegést az ember
a csönd titkával szemközt érez.

Ezek a bezárt ajkú kövek
messzi tegnapok titkait őrzik,
mintha kiáltani készülnének
az első vulkánkitöréskor.

Öreg fák

Az öreg fák
hangjában
nagyapáim hangjára ismerek.

Századok virrasztói.
Álmuk a gyökerekben él.

Bárcsak

A madarak
röptükben mindvégig énekelnek,
és repülve szarnak.

Megállók, nézem őket,
egészen addig,
ameddig szemem
hívogató tekintete elér.

Bárcsak madár lehetnék,
és repülnék, repülnék, repülnék,
és énekelnék, énekelnék, énekelnék,
és szarnék – jókedvűen –
némelyekre
és némely
dolgokra.

Disznó

Mikor a Pachawaqan patakhöz
vezető út sáros földjét látom,
sajnálom, hogy nem vagyok disznó,
jót hempergőznék ebben a latyakban.

Számukra

Számukra,
akik nyelvünket nem beszélnek,

láthatatlanok vagyunk.

Az íz

Kitanultam az élet ízét,
mint bármelyik szegény indián.

A többi íz
fölösleges nekem.

Két könnycsepp

Amikor megszülettem,
két könnycseppet tettek
szemembe,
hogy láthassam,
népem fájdalma mekkora.

Tehetlenség

Sohasem éreztem magam olyan tehetetlennek,
mint azon a szürke napon,
mikor abba a viskóba beléptem.
Süket csönd,
térdeplő emberek,
öreg szőnyegen
gyerek haldokolt...

És mintha mennydörgés szólna
a velőtrázó anyai sikoly
belehasított a szemembe,
utolsó sóhajtott a gyerek...

Szakadt pelenkák,
a nyomor szomorú tanúi,
köztük élte le a kisfiú
kevéske éveit...

Vízi madarak

Az első záporok
megduzzasztják a Pa U'l folyót,
bögve zúdul át a falun.

Amikor vízesésként hull alá,
zeng, zúg, zubog;
az eső hangját kiáltozva szórja szét a visszhang
és megremeg a föld.

Elszállnak a nap madarai,
ott maradnak a vízi madarak.

A forrásnál

A nyugodt vizeken
színpompás szárnyú szitakötő
száraz levélen hajózott.

Krisztus iszákossága

Házából a faluba
meredek utca vitt.

Nem volt vasárnap,
hogy be ne rúgott volna.

Mikor szürkületkor hazatért,
láttuk lassan lépegetni
azon a meredek utcán
kinyújtott karral,
hogy egyensúlyát ne veszítse.

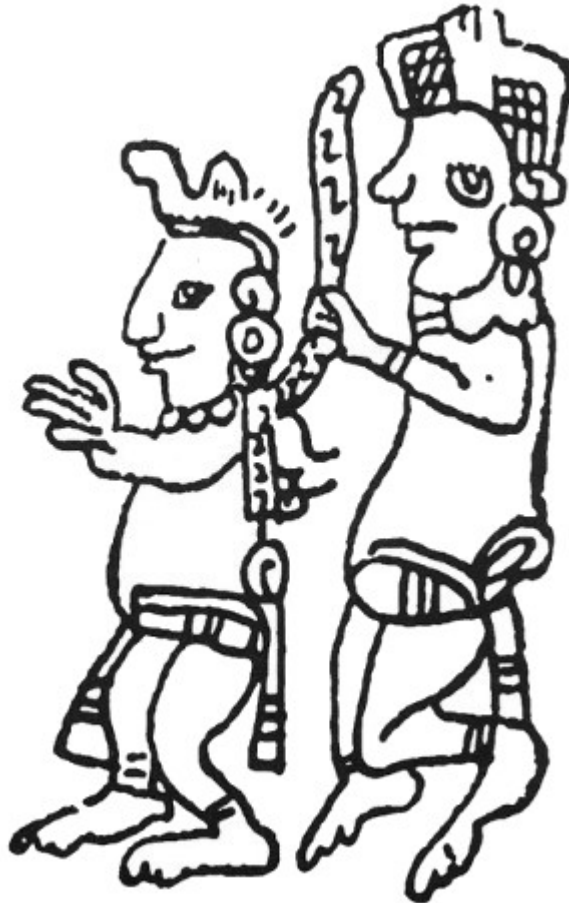
Cristóbalnak hívták,
azt mondták neki Krisztus,
gúnyneve is volt: „megfeszített”

Csillagok órája

Nem érkezhetem későn.
A nap és a hold
pontosak.

Csillagok órájában
érkeztem meg szívedbe.

Se tegnap, se holnap.
Egyszerűen
ma.

Kövek

A kövek nem némák,
csupán a csöndet őrzik.

Magányos ciprus

Magányosan azon a réten
levelek nélkül, élet nélkül
még lábon áll a ciprus.

Hosszú árnyéka
megpihen a csöndben,

Az öreg ciprus
már az utolsó
napnyugtát várja.

Forrás

A forrás sírt a sötétben,
sírását elcsitítani
feljött az égre holdanya,
melléből a kicsike fényt ivott.

A nap

A nap
a tetőcserepek
közé férkőzik,

látni akarja
makacsul,
mi van
kis házainkban.

És elsápad attól,
ami lát,
fényénél
még szembetűnőbb
a szegénység.

A szavak súlya

Amikor beszélsz,
mérd meg szavaidat,
ha egyszer
föl kell őket emeled,
nehogy összeroskadj alattuk.

Ha ma holnap lenne

Ha költöző madár lennék,
felszállnék,
keresnék más tengereket,
más utakat,
más egeket...

Messze magamtól járok,
hiányom nem tűnik fel senkinek.

Tudom, hogy nem mehetek sehova

anélkül, hogy magamat velem nem vinném.

Ha ma holnap lenne,
más fénnel lobogna szemem.

És senki se lát minket

Vérünk lángja ég
kiolthatatlanul,
hiába fú rá a századok szele.

Hallgatunk,
elfojtott ének,
lélekbe temetett nyomor,
bekerített szomorúság.

Haj, kiáltva akarok zokogni!

Földet a hegyoldalon,
a lejtőn
hagytak nekünk,
a záporok lassan-lassan alámossák,
lehordják a síkságra,
és az már nem a miénk.

Itt vagyunk,
állunk az utak szélén
könnycseppel tört tekintetünkben...

Hallgatag szél

A történetek
utáni napon

hallgatagon jött a szél,
nem merte elmondani,
amit látott.

Félelem
lépkedett a levegőben.

Így virradt aznap,
mikor a háború
földünkre érkezett.

Paradicsom

Itt volt a Paradicsom.

Kukorica, búza, bab,
és tiltott gyümölcs egy se,
némák voltak a kígyók.

Jelik Ch'umil és Kowilaj Che'
a fűvön szeretkeztek,
az éggel takaróztak.

Aztán beszélni kezdtek
a kígyók.

– Ezek tiltott gyümölcsök – mondták,
és felosztották egymás között
a Paradicsomot.

*Jegyzet: Jelik Ch'umil: Szép Csillag;
Kowilaj Che': Erős Bot.*

Virágarcú fájdalom

És az emlék lángja ismét
kigyújtja képzeletemet...

Virágarcú fájdalommal,
tört tekintettel
népem
ujjával kaparja a földet.

Földanya
fölfedi halottjait,
csontok kiáltanak
rémült hangon
a terror napjairól,
éveiről, a tegnap véget ért
századról...

És szél viszi szerte a visszhangot:
Ajkamisanel!

Ajkamisanel!

Ajkamisanel!

Gyilkosok, gyilkosok, gyilkosok!

Aznap

Hirtelen besötétedett,
nem aludt ki a nap,
nem borult be az ég,
esőt semmi se jelzett.

Sólymok serege
takarta be az eget rikoltva.

Se azelőtt, se azután
ennyit sose láttunk.

Abban az évben annyi eső esett,
dombok leomlottak,
falvak temetkeztek.

A sólymok tánca

Napkelte óta jönnek újukon,
csattogó szárnyuk szétszórja az égen
az esőket hozó szeleket.

A sólymok utazók,
régis utak ismerői.

Tamankú hegyei fölött
minden évben egy éjre megpihennek,
hajnalban felszállnak a fákról,
és egy hatalmas rózsát
rajzolnak az égre.

Körökben táncolnak bejárva egymást,
elől a vezetők
nekivágnak az útirányt betartva.

Az ég rikoltással teli,
óriási ünnep a sólymok röpte.

Elöl mennek, akik tavaly ősszel
először keltek útra,
és ma oda térnek vissza, ahol
első rikoltásuk maradt,
hátról a fiatalok mennek,
és leghátról az öreg sólymok.

Sokan közülük
örökre lemaradnak,

többé ezeken az utakon nem szállnak,
véget ért vonulásuk.

Megrendültén nézem őket az égen,
könnybe lábad szemem,
velem marad a szárny nélküli bánat.

Ima

Áldott Költészet,
szegények Istennője,
remények és álmok tüze...

Mi lenne a nyomorultakból,
ha nem léteznél, drága Költészet?

Elveszített hitem
megtaláltam benned:
szerető, társnő, csavargó lány,
koldusnő, te csoda.

Áldott Költészet,
együtt eszünk, ha van mit,
felszedjük a maradékot,
és boldogak vagyunk.

Költészet, száműzöttek Istennője,
adj menedéket, adj békét nekem...

Ne búcsúzzon el tőlem a nap
levélen ülő csönddel,
ne ébredjek
álmodott álmom nélkül.

Áldott Költészet,
egy pohárka bort,
csak egyet,
legalább olykor-olykor.

Fekete láng

A levél

– Már tudsz írni,
már tudsz leveleket csinálni?
Kérdezte, amikor
az iskolából hazatérni látott.

Ettől kezdve minden vasárnap
lejött a hegyről az öregasszony,
és megkért, hogy írjak levelet fiának,
aki a főváros egyik kaszárnyájában
katonai szolgálatot „teljesített”.

Erőszakkal vitték el, mesélte,
ő volt az egyetlen fiam,
enni adott nekem,
özvegy vagyok,
férjemet megölte egy villám,
mikor felmászott a szakadékból
egy köteg tűzifával...

*Mamád vagyok,
ne felejtsd el, hogy én hoztalak világra,
ne felejtsd el otthonodat...*

*Macskád él,
tyúkod tojásokat rak,
érőben már a kukoricás...
Ne felejtsd el, hogy én vagyok mamád,
én hoztalak világra,
ne felejtsd el otthonodat,
macskádat...*

Én írtam és írtam,
és ő a lapot nézte,
még maradt hely üresen,
és megkért, hogy tovább írjak:

*Féltelek,
tegnap egy bagoly huhogott
a vén fűzfa ágai között,
másik nap korállkígyó
keresztelte az utat,
olykor hangok hallatszanak az udvarban,
olykor álmaimban beszélnek hozzám;
rossz előjelek ezek...
Ne ölj embert,*

ne piszkold be kezedet vérrel.

*Mennyire szeretnék látni,
vinnék neked kalácsot,
tűskéstököcskét,
kukoricalepényt,
de nem tudom, merre visz az út...”*

Mikor a lap megtelt,
elvette és megfordította,
itt nincs betű. mondta nekem.

*Ne felejtsd el, hogy én vagyok mamád,
én hoztalak világra...”*

És addig ismételte üzenetét,
míg az oldal
teljesen teli nem lett,
és mielőtt lezárta volna a borítékot,
imát mondott,
és megcsókolta a papírlapot.

– Mennyivel tartozom?
– Semmivel.

De ő otthagyt nekem
egy pulykatojást,
egy arany kanálfa gyümölcsöt,
vagy egy csokor virágot.

És elvitte a levelet a falu
tartalékos parancsnokságára,
azt remélve, hogy ők
elviszik azt fiának.
Ki tudja, megkapta-e egyszer is!

„Nincs hír a fiamról.”
Sírva másik papírlapot adott nekem,
és újra írtunk másik levelet.

Másik vasárnap vártam rá,
mint mindig,
de igen hosszú vasárnap volt,
kimentem az útra jó néhányszor,
már nagyon megszoktam őt,
és többé nem jött hozzám.

Azt mondják, amikor meghalt,
egy tiszta papírlap volt a kezében.

A sírok sárga virága

Vonyítanak a prérifarkasok,
felhasítják az éjt,
verekednek a széllal:
„rossz jel ez”.

Azelőtt a baglyok
ritkán huhogtak,
most folyton folyvást:
„gonosz előjel”.

Halál szele
száll alá a csúcsról, dermesztő,
harap, mint vadkutya,
összehúzódnak a virágok,
félnek,
elhervadnak délidő előtt.

Ha visszatérhetnénk
oda,
amikor a föld
az emberekkel együtt énekelt.

A zsenge hajtást lemetszik,
a gyerekkiáltások
senkinek se fáznak,
senkit se zavarnak;
az ég kitátja száját és elnyeli
a halálba fulladó kiáltást.

Miért üldöznék minket, indiánokat?
Mit tettünk neked... Guatemala?
Miért a gyűlölet, vérszomj,
megvetés?

Semmivel se tartozunk
a halálnak.

Hová menjünk, miért menekülünk?
iszen itt éltek
ősapáink,
itt születtek nagyapáink,
itt születtek apáink,
itt születtünk
és itt születnek gyerekeink;
ez a föld a miénk!

Miért keressünk menedéket másutt?
Miért kell kóborolnunk?

Szakadék madárkái:
wiswil, tuktuk, chaper pantuj,
sírjatok velem,
nagy az én fájdalmam,
és fáj a sebem.

Kosarunk szenvedéssel van teli,
elrejtőzünk,
hogy sírásunkért ne gúnyoljanak,
sírásunkat a folyókba fojtjuk...

Bűn indiánnak lenni?
Üldöznek
500 éve,
mindenféle ürüggyel indiánt ölnek,
a föld színéről népeket, falvakat törölnek el.

Egek Ura,
Föld Ura,
hol vagy, amikor ez történik?
Miért tűröd gaztettét a gyilkosoknak?

Szegények vagyunk, de dolgozunk,
becsületünk az egyedüli vétünk.

Nyomorban élünk,
fájdalomban, de még így is
ellenállunk vérünkben bizakodva.

Honnan ez az átok?
Honnan ez a vadállat karmú
szélörvény,
szeme feneketlen
szakadék,
kioltja életünket,
hogyan a gyilkos sötétség örökre fennmaradjon?

A hegy állatai
verekednek,
de nem ölik meg egymást.

Robbanjanak fel a vulkánok!
Köpjenek tüzet!
Remegjen,
hasadjon a föld,
nyeljen el mindent, mindent, mindent!

Itt békét senki se akar,
halál éhsége jár itt,
vakok az emberek,
süketek a törvények,
tévutak mind az utak...

Az éj nem ér véget,
részezen botorkál a halál,
vért habzsol,
a bűn árnyai
szárnyukat kiterjesztik, elfödik a fényt,
denevérek táncolnak
a gyűlölet lángjai között...
Fekete láng!

Jawchi' kojbe wi?
Chi xek' oji'wi ri qaman,
chi xek' oji' wi ri qatat,
chi xojalaxik wi...

Az igazság indiánok nyelvén nem beszél,
az igazság a szegényekhez nem látogat el,
az igazságnak saruja sincs,
meztélláb se jár
a föld útjain...

Kiáltások itt,
kiáltások ott,
kiáltások mindenütt,
az önteltség felfuvalkodik,
foga fehérít kimutatja,
és mi,
falusiak, vidékiek,
tehetetlenségünk
keserű nyálát nyelve
nem védekezhetünk,
egyetlen fegyverünk
mezítlen, csontos mellünk.

Megyünk az utcákon,
utakon, sikátorokon rettegőn,
ki megy elől,
ki jön hátul,
mi volt ez a zaj?

Megrémít minden árnyék,
keselyű szárnya ha csattog,
vagy ha egy levél zörren,
lelkünk beleremeg.

Kinyíltak a gonoszság kapui,
a halál küldöncei
járnak éjjel és nappal
vérengzésre adva parancsot...

A csúcsokon kivirágzott a k'oxwaj,
„a sírok sárga virága”,
és a sárga délután
akár a halotti virág
meghal a domb mögött.

Nap,
légy hamuvá,
kormozd be az eget,
égesd fel a földet,
gyászban vagyunk,

népem,
vérem,
hazám...

Szomorú a szürke láthatár,
a bosszúvágy itt elveszett,
tűz ég az utakon,
szegénység, éhség, magány
vonszolja magát a porban,
csámpás kicsinyek nyomorúságot rágnak,
félelmet isznak,
futnak, nem tudják hová,
árvának lenni milyen fájdalom!

Írástudatlanok országában
senki se akar istentagadó lenni...
De miféle „isten”-ben
hisznek ezek, akik
az emberi életet semmibe veszik?

Sokan vagyunk,
jelenlétünk nem tagadható el,
hallgatagok vagyunk, de nem némák,
kürtjeink,
dobjaink,
marimbáink,
gyűlésünk,
falusi ünnepeink
álarcos táncai:
nem szerelmünk jele mindez,
nyugalom és békevág्य üzenete?

Ebben az országban
önös célokra használnak fel minket,
fejünkre hágnak a politikusok,
kizsákmányolnak a földbirtokosok,
vallások papjai lelkünk összezavarják,
és mutogatnak minket
a turizmus hivatalaiban...

Mindez együtt széttépi szívemet.

Testvér,
hajtsd fel ezt a tiszta vízzel teli poharat,
énekeljük el a zanatl madár dalát,
öleljük át egymást,
feledd el bánatodat.

Alig látlak
szivárgó könnyeimen át,
keresd mai örömed,

mert holnap...
ki tudja, mi lesz!

Jegyzet: A kiese nyelvű szakasz (*Jawchi' kojbe wi?/ Chi xek' oji' wi ri qaman,/ chi xek' oji' wi ri qatat,/ chi xojalaxik wi...*) az egyik előző szakasz sorait ismétli meg (*Hová menjünk? / Itt születtek nagyapáink, /itt születtek apáink,/ itt születtünk...*)

ISBN 978-963-88123-6-0

Felelős kiadó Simor András

Felelős szerkesztő Tabák András

2010 Vasas-Köz Kft. nyomda

Felelős vezető Badó Géza

Terjeszti a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság
